

ספרים חדשים

שרה הלפרין: זיאגר הרשומון בסיפורת הישראלית

גישה ושיטה חדשה היא זו לניתוח היצירה הספרותית. המחברת, שפירסמה ספרים בסיפורת והגות (הפואטיקה לאריסטו, שד"ל והתנגדותו לרמב"ם) ומאמרים רבים על הספרות החדשה, נזקקה לזיאגר החדש הזה, שנרצר על שם "השער הגדול ביותר בעיר העתיקה של יפן". הזיאגר נתפרסם על ידי הסרט שיצר אמן הקולנוע היפני, אקירא קורוסאווה. המושג נעשה רווח בתרבות המערבית, שהרי בכמה יצירות של מספרים מופיעים מצבים דומים לאלה שהומחזו בסרט. מה טיבו של סוג ספרותי זה? תיאור מצבים או סיפור מאורעות בנוסח הרשומון מעוררים את השאלת: מהי האמת שמאחורי תופעות ומציאויות אנושיות שאנו נתקלים בהן?

המחברת מתחילה בפרקים הראשונים של הספר "בתולדות המונח רשומון ובהסברתו" ומציגה "מודלים של הרשומון בספרות עולם" ובראש וראשונה בסיפור יפני של רינטוקה אקוטאגאווה משנת 1915 ו"רומן-המונולוגים הפנימיים הרב-קולי של פוקנר"... לאור מכן היא מעריכה כמה יצירות בספרות העברית לאור הרשומון: "עונג שבת" לאלישע פורת, "גירושים מאוחרים" לא.ב. יהושע, "נפשו בכפור" לצבי לוז.

את החלק השלישי של הספר מקדישה ד"ר הלפרין לדיון על הירקע (ה)האידיאי של הרשומון בתיאוריות ספרות ובמדעים קרובים. בנוסף: נוסח הדגם הראשון של הרשומון - הסיפור היפני בחורש לרינטוקה אקוטאגאווה בתרגומו העברי של פרופ' יעקב רוז, הערות, ביבליוגרפיה ומפתחות. הספר הופיע בהוצאת ראובן מס בע"מ, ירושלים, 284 עמ'.

מדרש החפץ על המשח הומשי תורה: בראשית שמות.

ההדיר ותירגם מאיר חבצלת

מדרש חפץ, מחברו הוא רבי זכריה בן שלמה הרופא, והופיע בהוצאת מוסד הרב, קוק, ירושלים. מה טיבו של מדרש זה? בפתחה לספר, "על מדרש החפץ ועל מלאכת ההדרתו", מציין החכם יוסף קפאת, "שהוא 'בנוי' בצורה מורכבת מאד, ושיש בו מדרשים רבים, מהם שאין מקורם ידוע לנו עד היום, או שרק ברוחם נמצאים במדרשי חז"ל שבידינו".

בעיקר של דבר, לכן, מדרש זה הוא ילקוט של מדרשים והמדרש הוא מן החשובים והמקובלים ביותר בספרות יהודי תימן. המחבר, רבי זכריה, משלב בו

דברים מהרמב"ם, אלא שלא כדרך המורה הוא גם נזקק לפירושים אליגוריים. הזכרם קאפת, מזכיר שתי שיטות אליגוריות שהיו קיימות בספרות יהודי תימן והוא נוגע בהן בקצה העט וקובע שהמחבר היה גם בקי בהלכה ו"הלכות רבות הוא משלב בדרשותיו ובפרשנותו".

במבוא לספר דן המהדיר, פרופ' חבצלת, על אישיות המחבר, מקום מושבו, סביבתו התרבותית והשפעתו. מבוא זה הוא הוספה למבוא הגדול שכתב במהדורה הראשונה של מדרש החפץ בראשית, שהופיע בתשמ"א. אגב שמו של מחבר המדרש הוא יהיא בן סוליימאן אלטביב אלא ש"בענונותו הגדולה העלים כל פרט מתולדות חייו".

הספר מבוסס על כתבי-יד בספריית בית המדרש לרבנים בניו-יורק (מיסודו של שכטר) ובית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים ועוד. קביעת הנוסח והתרגום מערבית, דרשו "עבודת נמלים" קפדנית והספר גרש הערות, מראי מקומות, ושינויי נוסח למכביר. התרגום העברי בא אחרי הטקסט הערבי (באותיות עבריות) בסוגריים.

ספר היובל לפרופ' יהודה רצהבי

מחקרים בספרות עם-ישראל ובתרבות תימן, בעריכתם של הפרופ' יהודה דיסון ואפרים חזן ובהוצאת אוניברסיטת בר-אילן.

בפתיחת הספר "חאת ליהודה", ציינו העורכים את תרומתו החשובה של פרופ' רצהבי למדע העברי בכמה תחומי מחקר, וביניהם: "ספרות ימי הביניים הערבית והיהודית; עיוני לשון בשירה העברית ומורשת יהודי תימן לענפיה" - נוסף למחקרים יסודיים ומאלפים על יצירתו של הרב סעדיה גאון ועל השפעות ערביות בספרות יהודי ספרד.

על עושר תרומתו ורבגיותה תעיד הביבליוגרפיה המפורטת של ספריו ומאמריו שפירסם בארבעים השנים של עבודתו השקודה והמתמדה בתחומי המחקר שהתמחה בהם, כוללים עיונים בספרות העברית החדשה, שפירסם בכמה כתבי-עת ועתונים, וביניהם גם "בצרון".

בספר היובל שישה מדורים. את המדור הראשון, "לשון ומנהג", פותח יהושע בלאו במאמרו "קווים מילוניים אופייניים המשותפים לערבית היהודית וללהגים הערביים החדשים" וגומר דניאל שטרבר ב"הפשרה במנהג". המדורים האחרים הם: עיונים בתורת רס"ג וספרות יהודי תימן, שכולל בין היתר מאמריהם של יוסף חלוז - "עטרה ליושנה" - עיון ברשויות מדרש הגדול.

הגדול שבמדורים במספר משתתפיו ובמספר עמודיו הוא "שירה ופיוט" ובו מאמרים מאת עזרא פליישר - "תחנות בהתפתחות שיר-האזור העברי" (מספרד ועד תימן) אפרים חזן - "שיריו של רבי דוד בן אהרון חסין", שרה כץ - "על כמה מן 'הסתומות' בחייו של יצחק אבן עזרא" ואהרן מירסקי - "שירי הספרדים משער הביטחון של ספר חובות הלבבות".

במדור ה', מקאמה וסיפורת שני מאמרים המוקדשים לחקר ספר "תחמוני" ליהודה אלחריזי, ושל דוד שמחה סגל: "הפתיחה, הסיום והסיפור העוסף בספר תחמוני ליהודה אלחריזי". במדור זה משתתפים יואב אלשטיין, יונה דוד וצבי מלאכי.

למדור האזרון, "ספרות ההשכלה", תרמו יצחק ברזילי, "גלגולי מושג 'ההשכלה' בהגותו של פרץ סמולנסקי", ויהודה פרידלנדר: הערות לשירתו של החתם סופר במלאת מאה וחמישים שנה לפטירתו".

את הרשימה הביבליוגרפית של ספריו ומאמריו של פרופ' יהודה רצהבי חיברה אילנה צור. הרשימה תשמש חומר-עזר לחוקר ותלמיד שיזקק לאחד מהנושאים שהתגדר בהם פרופ' רצהבי אם בספריו, או במאמריו המאליפיים.

סחוך יגון עמוק וכבר רב אנו מבכים את פטירתו הפתאומית
של בן דודנו, אהוב נפשנו וראש מחמדנו. יחיד ומיוחד
בסגולות נפשו ויפי רוחו ואהבתו לכל אדם.
יצחק יונה קפלן ז"ל
בן לאה והרב ד"ר יחיאל קפלן ז"ל ששימש
פרופסור בישיבה אוניברסיטה,
דודנו היקר, הנערץ והבלתי נשכח.
אנו משחתפים באבלם הכבד על רעייתו מיליסנט,
בנו יחיאל אפרים ורעייתו לאה, והנכדים.
המקום ינחם אותם ולא יוסיפו לדאבה עוד.
תוצב"ה

רחל ודניאל וכסלר